

Sygn. akt III CKN 989/00

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 26 marca 2002 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Elżbieta Skowrońska-Bocian (przewodniczący)

SSN Antoni Górski

SSA Anna Owczarek (sprawozdawca)

Protokolant Iwona Budzik

w sprawie z powództwa C. Ż.
przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej im. (...) w K.
o uchylenie uchwały,
po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej w dniu 26 marca 2002 r.
na rozprawie
kasacji powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 20 stycznia 2000 r., sygn. akt I ACa (...),
i od wyroku Sądu Okręgowego w K.
z dnia 25 października 1999 r., sygn. akt I C (...)

- I. odrzuca kasację w części odnoszącej się do wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 25 października 1999 r.**
- II. uchyla zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 20 stycznia 2000 r. i w tym zakresie przekazuje**

**sprawę do ponownego rozpoznania temu Sądowi
pozostawiając mu rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 20 stycznia 2000 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację powoda C. Ż. wniesioną od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 25 października 1999 r. w części oddalającej powództwo o uchylenie uchwały nr 9 Walnego Zgromadzenia Spółdzielni Mieszkaniowej im. (...) w K. z dnia 29 czerwca 1999 r., której przedmiotem było nieudzielenie absolutorium członkom zarządu J. Ż. i M. B. Sąd odwoławczy uznał, że powodowi nie przysługuje legitymacja czynna, gdyż uchwała walnego zgromadzenia może być uchylona z powodu zwołania w sposób sprzeczny z prawem, jeżeli wadliwość ta miała lub mogła mieć wpływ na prawa członka który uchwałę zaskarżył, a nie każdego członka spółdzielni. Równolegle Sąd wyraził pogląd, że nie jest możliwe przejście na szerszą płaszczyznę naruszenia zasad współżycia społecznego w rozumieniu art. 58 § 2 k.c. z uwagi na uregulowanie kwestii związanych z przygotowaniem i przeprowadzeniem zgromadzenia w przepisach prawa spółdzielczego. Powołał się także na brak rygору nieważności bezwzględnej wadliwych uchwał, czego następstwem jest „niedopuszczalność zastosowania klauzuli z art. 5 k.c.”.

Kasacja wniesiona przez powoda wskazuje jako przedmiot zaskarżenia wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 20 stycznia 2000 r. i wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 25 października 1999 r. W odniesieniu do wyroku sądu odwoławczego kasacja powołuje podstawę z art. 393 pkt 1 k.p.c. polegającą na „błędnej wykładni i niezastosowaniu regulacji art. 42 § 1 i § 2 prawa spółdzielczego” oraz „błędnej wykładni i niezastosowaniu regulacji art. 58 § 2 lub art. 5 k.c.”. W odniesieniu do wyroku Sądu pierwszej instancji kasacja powołuje obie podstawy z art. 393 k.p.c. Skarżący wnosi o zmianę wyroku Sądu Apelacyjnego i wyroku Sądu Okręgowego przez uwzględnienie powództwa w części odnoszącej się do uchwały Walnego Zgromadzenia nr 9, ewentualnie o zmianę wyroku Sądu Apelacyjnego przez przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji.

Pozwana wniosła o oddalenie kasacji i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) wydany został w dniu 20 stycznia 2000 r., stąd do rozpoznania kasacji mają zastosowanie przepisy kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu obowiązującym przed wejściem w życie ustawy z dnia 24 maja 2000 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (Dz. U. Nr 48, poz. 554).

Zgodnie z art. 392 k.p.c. kasacja do Sądu Najwyższego przysługuje od wydanego przez sąd drugiej instancji wyroku lub postanowienia w przedmiocie odrzucenia pozwu albo umorzenia postępowania kończących postępowanie w sprawie. Z tych względów kasacja powoda zaskarżająca wyrok Sądu Okręgowego w K., działającego jako sąd pierwszej instancji, jest niedopuszczalna i podlega odrzuceniu (art. 393⁸ § 1 k.p.c.).

Kasacja powoda, zaskarżająca wyrok Sądu Apelacyjnego w (...), w części sporządzona została z naruszeniem wymogów określonych przepisem art. 393³ w zw. z art. 393¹ pkt 1 k.p.c. Wymieniony środek zaskarżenia powinien przytaczać podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie w sposób nie budzący wątpliwości. Nieprawidłowe jest zatem równoległe powoływanie się w kasacji na dwie alternatywne postacie naruszenia prawa materialnego, ani warunkowe wskazywanie norm tego prawa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 1999 r., I CKN 96/98, nie publ.). Podstawę kasacyjną z art. 393¹ pkt 1 k.p.c. mogą stanowić wadliwości dotyczące sfery prawnej, polegające na przyjęciu, że istnieje norma prawna faktycznie nie istniejąca, zaprzeczeniu istnienia normy prawnej istniejącej (pogwałcenie prawa), błędnym zrozumieniem treści lub znaczenia normy prawnej (błędna wykładnia), nieprawidłowym przyjęciu lub zaprzeczeniu związku jaki zachodzi między faktem ustalonym w procesie a normą prawną (naruszenie prawa przez jego niewłaściwe zastosowanie).

Z uzasadnienia kasacji wynika, że skarżący w istocie zarzuca pogwałcenie prawa twierdząc, że Sąd błędnie przyjął, że uchwała Walnego Zgromadzenia

Spółdzielni może być zaskarżona tylko przez członka którego praw dotyczy, a w następstwie uznał, że powód nie posiada legitymacji czynnej. Zarzut ten jest trafny. Sąd odwoławczy w motywach swego rozstrzygnięcia *in extenso* przytoczył tezę uchwały Sądu Najwyższego (7) z dnia 30 stycznia 1965 r., III CO 75/63, OSN C 1966, nr 9, poz. 141). Przeoczył jednak, że straciła ona aktualność na skutek zmiany stanu prawnego, tj. wejścia w życie ustawy z dnia 16 września 1982 r. prawo spółdzielcze (Dz. U. Nr 30, poz. 210 z późn. zm.). Art. 42 § 2 i §6 cytowanej ustawy określa, że członek spółdzielni może zaskarżyć do sądu każdą uchwałę z powodu jej niezgodności z przepisami prawa lub statutu, z wyjątkiem uchwały w sprawie wykluczenia lub wykreślenia, którą zaskarżyć może tylko członek, którego uchwała dotyczy. Wykładnia tego przepisu nie wywołuje wątpliwości w orzecnictwie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 1999 r., I CKN 4/98, OSNC 1999, nr 3, poz. 51, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 1983 r., II CZ 45/83, OSNCP 1984, poz. 34, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 1996 r., III CZP 10/96, OSN 1996, poz. 81) ani doktrynie prawniczej. Konsekwentnie stwierdzić należy, że Sąd odwoławczy bezpodstawnie zaprzeczył istnieniu powyższej normy, przyjmując, że członkom spółdzielni, z ograniczeniem wskazanym wyżej, nie przysługuje legitymacja czynna w sprawie o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia. Uchybienie to miało bezpośrednio wpływ na wynik rozstrzygnięcia, co skutkuje koniecznością wydania orzeczenia kasatoryjnego.

Zważywszy jednak na równoległe powołanie przez sąd odwoławczy jako podstawy oddalenia apelacji, niedopuszczalności stwierdzenia nieważności uchwał walnego zgromadzenia z powodu ich sprzeczności z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.), niedopuszczalności uwzględnienia zarzutu nadużycia prawa podmiotowego z uwagi na samodzielną regulację prawa spółdzielczego (art. 5 k.c.) oraz podniesienia w tym zakresie zarzutów przez kasatora należy się odnieść i do powyższych kwestii.

Sąd odwoławczy, skrótowo uzasadniając swoje stanowisko w tym przedmiocie, stwierdził, że nie jest możliwe modyfikowanie, przez powołanie się na zasady współżycia społecznego, przepisów które nie przewidują nieważności bezwzględnej. Powołał się przy tym na pogląd Sądu Najwyższego, wyrażony

w wyroku z dnia 22 września 1987 r., III CRN 265/87, (OSN 1989, nr 5, poz. 80). W istocie nie pokrywa się on jednak z wnioskiem sądu meriti. Sąd Najwyższy w sprawie, której przedmiotem było ustalenie nieważności czynności prawnej polegającej na rozporządzeniu nieruchomości wchodzącą w skład majątku wspólnego, przekraczającym zakres zwykłego zarządu, przez jednego z małżonków bez zgody drugiego odnosząc się do zarzutu nadużycia prawa podmiotowego po stronie powódki stwierdził, że w wypadku czynności prawnych bezwzględnie nieważnych (art. 58 § 1 k.c.) nie można podważać ani modyfikować tego skutku przez zastosowanie klauzuli z art. 5 k.c. Tymczasem uchwała walnego zgromadzenia, której niezgodność z przepisami prawa lub statutu spółdzielni może wyrażać się zarówno w wadach postępowania prowadzącego do wydania uchwały jak i jej treści, jest dotknięta jedynie względną nieważnością. Jej moc może być wzruszona w wypadku wystąpienia w oznaczonym terminie z powództwem o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia, opartym na art. 42 prawa spółdzielczego.

Inną kwestią jest bezwzględna nieważność uchwał walnego zgromadzenia spółdzielni sprzecznych z prawem lub zasadami współżycia społecznego. W orzecznictwie i doktrynie jednolicie przyjmuje się, że sankcja ta może dotyczyć tylko takich uchwał, które stanowią czynności prawne (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 1990 r., III CZP 7/90, OSNC 1990, nr 10-11, poz. 135, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 sierpnia 1992 r., I CRN 113/92, OSN 1993, nr 5, poz. 86). Czynność organu spółdzielni musi zatem zmierzać do powstania zmiany, albo ustania stosunku prawnego. Członek spółdzielni może wystąpić wyłącznie z powództwem o ustalenie nieważności uchwały walnego zgromadzenia, która następuje *ex tunc*.

Problem związku między zatwierdzeniem sprawozdania finansowego zarządu spółdzielni, a nieudzieleniem absolutorium niektórym lub wszystkim członkom zarządu oraz instytucji absolutorium rozważany był przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 maja 1999 r., I CKN 4/98, OSN 1999, nr 12, poz. 213, wydanym w sprawie, w której powództwo oparte było na art. 42 prawa spółdzielczego. Nie zajęto w nim stanowiska co do kwalifikacji prawnej uchwały o nieudzielenie absolutorium. Sąd Najwyższy w obecnym składzie wyraża pogląd, że uchwała

walnego zgromadzenia spółdzielni w przedmiocie udzielania absolutorium członkom zarządu nie wywołuje skutków cywilno-prawnych. Ma ona charakter oświadczenia wiedzy opartego na uznaniu, a nie oświadczenia woli, zatem nie jest czynnością prawną. Następstwem uchwały może, ale nie musi być wywołanie dalszych następstw, polegających m.in. na odwołaniu członków zarządu, którym nie udzielono absolutorium. Z tych względów ocena uchwały o nieudzieleniu absolutorium w aspekcie przepisu art. 58 § 2 k.c. jest niedopuszczalna. Nie jest także możliwe odwoływanie się do konstrukcji nadużycia prawa podmiotowego (art. 5 k.c.).

Konkludując stwierdzić należy, że usprawiedliwiona podstawa kasacyjna w zakresie obejmującym naruszenie art. 42 prawa spółdzielczego uzasadnia uchylene wyroku Sądu Apelacyjnego w K. i przekazanie temu sądowi sprawy do ponownego rozpoznania (art. 393¹³ § 1 k.p.c.). O kosztach postępowania kasacyjnego postanowiono zgodnie z art. 108 § 1 w zw. z art. 391 § 1 i 393¹⁹ k.p.c.